

COVID-19 Pandemi Döneminde Çocuk Acil Kliniğine Başvuran Hastaların Ebeveyn Anksiyete Düzeyleri

The Anxiety Level of Parents of Patients Admitted to Pediatric Emergency Clinic During The COVID-19 Pandemic

● Seda Sinem Yurdaor¹, ● Esra Türe², ● Engin Ertek¹, ● Defne Eren¹, Berna Aktürk³,
● Ebru Tayfun Şentürk³, ● Eylem Şen³, ● Uğur Demirpek⁴, ● Berna Bulut Çakmak⁵

¹Bursa City Hospital, Department of Emergency, Bursa, Turkey

²Bursa City Hospital, Department of Pediatric Emergency, Bursa, Turkey

³Bursa City Hospital, Department of Pediatrics, Bursa, Turkey

⁴Bursa City Hospital, Department of Clinical Microbiology, Bursa, Turkey

⁵Bursa City Hospital, Department of Psychiatry, Bursa, Turkey

ÖZ

Giriş: COVID-19 pandemisinin ruhsal durum üzerinde önemli ve uzun vadeli etkilerinin olması beklenmektedir. Bu çalışma ile amacımız, pandeminin ebeveynlerdeki stres düzeyine etkisini belirleyebilmek için çocuk acil polikliniğimize başvuran hastaların ailelerinin kaygı düzeylerini ölçmektir. Ayrıca, kaygı düzeylerini etkileyebilecek faktörleri değerlendirmek ve COVID-19 pandemisinin ebeveynlerin duygu durumlarına etkisini araştırmaktır. Uzun vadeli hedefimiz, gelecekte bu ebeveynlere destek sağlamaktır.

Gereç ve Yöntem: Çocuk acil servisimize başvuran hastalar semptomlarına göre COVID-19 şüpheli ve şüpheli olmayan şekilde iki gruba ayrıldı. Hastaların ebeveynlerine Durumluluk Sürekli Kaygı Ölçeği anketi uygulandı. Genel durumu iyi, ayaktan takip önerilen hasta yakınlarından çalışmaya katılmayı kabul eden 127 ebeveyn çalışmaya dahil edildi. Kronik bir hastalığı bulunan hastalar çalışmaya dahil edilmedi.

Bulgular: Özellikle annelerde daha fazla olmak üzere, hastalarda COVID-19 şüphesi olmasının bile ebeveynlerin anksiyete seviyesini yükselttiği görüldü. COVID-19 olası vaka grubundaki ebeveynlerin anksiyete düzeylerinin diğer gruba göre daha yüksek olduğu görüldü. Ebeveynlerin öğrenim düzeyi ile kaygı puanları arasında istatistiksel anlamlılık tespit edilmedi.

Sonuç: COVID-19 pandemisi ebeveyn anksiyetesini yükseltmiştir. Çocuklar ve ebeveynler üzerinde büyük psikolojik etkileri olan böyle bir pandemi sürerken, kaygıyı tespit etmek, ihtiyaç sahibi ailelere destek olmak, sosyal ve tıbbi bakım hizmetleri aracılığıyla yardım sağlamak için çeşitli şekillerde çalışmaların sürdürülmesinin son derece faydalı olduğuna inanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, pandemi, anksiyete, çocuk acil, ebeveyn

ABSTRACT

Aim: The important and long-term effect of COVID-19 pandemic on the mental state of society is expected. Our aim with this study is to measure the anxiety levels of families of patients who were admitted to our pediatric emergency clinic to determine the effect of the pandemic on the parents' stress level. Additionally, to identify the factors that could affect their anxiety level, and to evaluate the effect of the COVID-19 pandemic on the emotional states of the parents. Our long-term goal is to provide support to these parents in the future.

Material and Method: Patients who admitted the pediatric emergency clinic divided two groups as suspected and non-suspected COVID-19 according to their symptoms. State Trait Anxiety Inventory questionnaire was applied parents of patients. 127 parents who agreed to participate in the study were included in the study, from relatives of patients who had a good general condition and recommended outpatient follow-up. Patients with chronic diseases were excluded.

Results: It was seen that even the suspicion of COVID-19 increased the anxiety level in the parents, especially in mothers rather than fathers. The anxiety level of parents of COVID-19 suspected patients was higher than others. There was no association between parents' education level and their anxiety level.

Conclusion: COVID-19 pandemic has increased parental anxiety. It is believed that as such a pandemic with great psychological effects on children and parents goes on, it is highly beneficial to continue to conduct various types of studies to detect anxiety, support families in need and provide help through social and medical care services.

Keywords: COVID-19, pandemic, anxiety, pediatric emergency, parents

Corresponding Author: Seda Sinem Yurdaor

Address: Department of Emergency, Bursa City Hospital, Bursa, Turkey

E-mail: sdsnmymr@gmail.com

Başvuru Tarihi/Received: 18.12.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 19.04.2022

GİRİŞ

Çin'in Hubei eyaleti, Wuhan şehrinde yeni bir tür koronavirüs enfeksiyonunun sebep olduğu pnömoni vakaları Aralık 2019'da ortaya çıktı ve hastalık hızla küresel olarak tüm dünyaya yayıldı (1). Dünya Sağlık Örgütü, yeni koronavirüsün neden olduğu hastalığı koronavirüs hastalığı-2019 (COVID-19) olarak adlandırdı ve COVID-19'un pandemi durumuna ulaştığını duyurdu (2). Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre, dünya genelinde Mart 2022 itibarıyla yaklaşık 500 milyon doğrulanmış COVID-19 vakası ve COVID-19 nedeniyle yaklaşık 6,2 milyon doğrulanmış ölüm vardı (3).

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de pandemi döneminde çeşitli tedbirler uygulandı. Bunlar arasında uluslararası sınırların kapatılması, seyahat yasakları, okulların kapatılması, sosyal ve fiziksel mesafe ile karantina yer alıyordu. Sosyalleşmenin azaldığı bu dönemde, insanların yaşama ve çalışma şeklindeki değişikliklere; hastalık ve ölüm oranlarının artmasıyla birlikte eklenen belirsizlik ve endişe de pandeminin toplumun ruh sağlığı üzerinde önemli ve uzun vadeli etkilerini kaçınılmaz kılmıştır. COVID-19 salgınının psikolojik etkilerini araştıran çalışmalar, genel popülasyonda orta ila şiddetli stres, genelleştirilmiş anksiyete bozukluğu, uykusuzluk ve depresyonun görüldüğünü bildirmiştir (4,5).

Anne-babalar çocuklarının hastalanmalarına; korku, kaygı, panik, öfke, isyan, kaybetme korkusu gibi çeşitli biçimlerde tepki gösterirler (6). Çocuğu hastalanan ebeveynin endişesi yaşam becerilerini tehlikeye atarken, çocuklarının bakımını yönetme motivasyonunu da olumsuz etkileyebilir (7). COVID-19, birçok ebeveyn ve çocuk için önemli bir stres unsuru olduğu için günümüzün çocukları ve aileleri üzerinde uzun vadeli olumsuz etkileri olması muhtemeldir (8).

Çalışmamızda; hastanemiz çocuk acil kliniğine başvuran hastaların ailelerinin kaygı düzeyini inceleyerek, pandeminin ebeveyn stres durumuna etkisinin belirlenmesi, anksiyete düzeyini etkileyebilecek faktörlerin değerlendirilmesi ve gelecekte bu ebeveynlere destek sağlayabilmek adına COVID-19 pandemisinin ebeveynlerin duygusal durumları üzerindeki etkisinin araştırılması amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışma için Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır (Tarih: 27.05.2020, Karar No: 2020-9/7). Bu çalışma, Haziran 2020-Ekim 2020 tarihleri arasında prospektif olarak yapıldı. Çocuk Acil Kliniğine başvuran hastaların ebeveynlerinden çalışmaya katılmayı kabul edenler çalışmaya dahil edildi. Kronik bir hastalığı bulunan hastalar çalışmaya dahil edilmedi.

Çocuk Acil kliniği tedavi alanları ve rutin çalışma programı COVID-19 pandemisi nedeni ile tekrar düzenlendi. Tedavi alanları COVID-19 alanı ve COVID-19 dışı alan ol-

mak üzere ikiye bölündü. Her iki alanda da müşahede alanları ve poliklinik odaları oluşturup, alanların giriş çıkış kapıları ayrıldı. Çocuk acil kliniğine başvuran hastalar hızlı ayaktan triaj alanında; Sağlık Bakanlığının Ayaktan Başvuran Hastalar için COVID-19 Vaka Sorgulama Kılavuzuna (9) göre değerlendirilip, olası COVID-19 vakası ya da olası vaka değil şeklinde ayrıldı ve COVID-19 ya da COVID-19 dışı alana yönlendirildi. Çalışmamızda; hastaların ebeveynleri COVID-19 olası vaka olan ve COVID-19 olası vaka olmayan hastaların yakınları olmak üzere iki gruba ayrıldı. Çalışma süresince çocuk acil servisine başvuran 14219 hastanın 7656'sı COVID-19 alanına, 6563'ü COVID-19 dışı alana alınmıştır. Bu hastalardan çalışmaya katılmayı kabul eden 127 ebeveyn anket uygulandı. Hastaların genel görünümü, solunum ve dolaşım bulgularına göre klinik durumuna karar verilerek, her iki grupta da çalışmaya klinik durumu iyi olan hastaların yakınları dahil edildi. Kronik bir hastalığı bulunan hastalar ve ebeveynleri çalışmaya dahil edilmedi. Ebeveynlerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve hastaya yakınlık dereceleri kayıt altına alındı. Çalışmaya dahil olmayı kabul etmeyenler çalışma dışı bırakıldı. Ebeveynlerden anne ya da baba hangisi çalışmaya dahil olmak isterse ona anket uygulandı. Tüm hasta yakınlarına yaklaşık 15 dakika sürecek olan Durumluluk-Sürekli Kaygı Ölçeği (State Trait Anxiety Inventory-STAI) anketi uygulandı (10). Durumluluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği envanterinin Türkiye'deki geçerlilik ve güvenilirliği N. Öner tarafından 1977 yılında yapılmıştır. Anket olay anındaki kaygı düzeyini belirlemek amacıyla oluşturulmuş 20 maddelik "durumluluk kaygı ölçeği" ve genel kaygı düzeyini belirlemek amacıyla oluşturulmuş yine 20 maddelik "sürekli kaygı ölçeği" olmak üzere toplam 40 maddelik iki kısımdan oluşmaktadır. Durumluluk kaygı ölçeğinde dört sınıfta toplanan cevap seçenekleri, (1) Hiç, (2) Biraz, (3) Çok ve (4) Tamamı ile şeklinde; Sürekli Kaygı Ölçeğindeki seçenekler ise (1) Hemen hiçbir zaman, (2) Bazen, (3) Çok zaman ve (4) Hemen her zaman şeklindedir. Her iki ölçekten elde edilen puanlar 20 ile 80 arasında değişmekte ve büyük puan yüksek kaygı seviyesini, küçük puan düşük kaygı seviyesini ifade etmektedir. STAI durumluluk ve sürekli kaygı puan sınıflamasında; 36 puan altındakiler "kaygı yok", 37-42 puan arası alanlar "hafif kaygı" ve 42 puan ve üzeri olan olgularda "yüksek kaygı" olarak sınıflanmıştır. Anket sonuçlarına göre; iki grubun kaygı düzeyleri birbirleri ile karşılaştırıldı.

Çalışmanın istatistiksel analizi Statistical Package for the Social Sciences for Windows ver. 20.0 paket programı kullanılarak yapıldı. Verilerin dağılımı ve sıklığının analizlerinde tanımlayıcı analizler, frekans verilerde bağımsız iki grubun karşılaştırılmasında Ki-Kare testleri kullanıldı. Bağımsız iki grubun ortalamasının karşılaştırılmasında bağımsız t-test kullanıldı. Sürekli değişkenlerde normallik analizi yapıldı. Normal dağılıma uyan verilerde Pearson korelasyon analizi, uymayan verilerde ise Spearman korelasyon analizi kullanıldı. Tüm istatistik analizlerde anlamlılık düzeyi <0.05 olarak kabul edildi.

BULGULAR

Çalışmaya çocuk acil kliniğine başvuran hastaların 127'sinin ebeveyni dahil edildi. Bunların 76'sı (%59,8) COVID-19 olası vaka olan ve 51'i (%40,2) COVID-19 olası vaka olmayan hastaların yakınları idi. Ebeveynlerin yaş ortalamaları ve cinsiyete göre dağılımı **Tablo 1**'de gösterilmiştir. Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeği 79 (%62,2) hastanın annesine, 48 (%37,8) hastanın babasına uygulandı. Ebeveynlerin 15'inin (%11,8) ilkokul, 23'ünün (%18,1) ortaokul, 38'inin (%29,9) lise, 29'unun (%22,8) üniversite mezunu olduğu ve 22'sinin (%17,3) ise öğrenim durumunu belirtmediği görüldü. Ebeveynlerin öğrenim düzeyi ile kaygı puanları arasında istatistiksel anlamlılık tespit edilmedi ($p>0,05$).

	COVID-19 şüpheli hasta ebeveynleri	COVID-19 şüphesi olmayan hasta ebeveynleri	Toplam
n (%)	76 (%59,8)	51 (%40,2)	127 (%100)
Cinsiyet n (%):			
Kadın	46 (%60,5)	33 (%64,7)	79 (%62,2)
Erkek	30 (%39,5)	18 (%35,3)	48 (%37,8)
Yaş (Yıl)	36±7,07	35,55±10,41	35,82±8,52

Çalışmaya katılanların durumluluk puanlarına göre sınıflaması incelendiğinde; 47'sinde (%37) kaygı olmadığı, 19'unun (%15) hafif kaygı ve 61'inin (%48) ise yüksek kaygı düzeyine sahip olduğu tespit edildi. Sürekli kaygı puanlarına göre sınıflaması incelendiğinde ise 51'inde (%40,2) kaygı olmadığı, 27'sinin (%21,3) hafif kaygı, 49'unun (%38,6) ise yüksek kaygı düzeyine sahip olduğu görüldü. Ebeveynlerin kaygı sınıflamasının gruplara göre dağılımı incelendiğinde; durumluluk kaygı puanına göre yüksek kaygıya sahip olanların, COVID-19 olası vaka grubunda istatistiksel anlamlı olarak daha fazla olduğu tespit edildi ($p=0,004$), (**Tablo 2**).

	COVID-19 şüpheli hasta ebeveynleri	COVID-19 şüphesi olmayan hasta ebeveynleri	P
Durumluluk kaygı ölçeği skorlarına göre:			
Kaygı yok (≤ 36)	21 (%27,6)	26 (%51)	>0,05
Hafif kaygı (37-42)	11 (%14,5)	8 (%15,7)	>0,05
Yüksek kaygı (42)	44 (%57,9)	17 (%33,3)	0,004
Sürekli kaygı ölçeği skorlarına göre:			
Kaygı yok (≤ 36)	29 (%38,2)	22 (%43,1)	>0,05
Hafif kaygı (37-42)	16 (%21,1)	11 (%21,6)	>0,05
Yüksek kaygı (42)	31 (%40,8)	18 (%35,3)	>0,05

Tüm hastaların durumluluk kaygı puanı ortalaması 40,19±10,53, sürekli kaygı puanı ortalaması 38,88±8,63 idi. Gruplar arasında durumluluk kaygı puanı ortalamaları karşılaştırıldığında, durumluluk kaygı puan ortalaması

sının COVID-19 olası vaka grubunda istatistiksel anlamlı olarak daha yüksek olduğu ($p=0,008$), sürekli kaygı puan ortalamasında ise gruplar arasında istatistiksel anlamlılık tespit edilmediği görüldü ($p>0,05$) (**Tablo 3**).

Tablo 3: Gruplara göre ebeveynlerin ortalama durumluluk ve sürekli kaygı skorları

	COVID-19 şüpheli hasta ebeveynleri	COVID-19 şüphesi olmayan hasta ebeveynleri	P
Ortalama durumluluk kaygı ölçeği skorları	42.17±10.74	37.25±9.57	0.008
Ortalama sürekli kaygı ölçeği skorları	39.35±8.41	38.17±8.99	>0.05

Ebeveynler arasındaki kaygı puan ortalamaları karşılaştırıldığında; durumluluk kaygı puan ortalamasının istatistiksel anlamlı olarak annelerde (42,53±10,32) babalara (36,35±9,82) göre daha yüksek olduğu ($p=0,001$), yine sürekli kaygı puan ortalamasının da annelerde (41,24±8,50) babalara (35±7,42) göre daha yüksek olduğu ($p<0,001$) olduğu tespit edildi.

Çalışmaya dahil olan tüm hastaların genel durumu iyi hiçbirinde servis ya da yoğun bakım yatışı ihtiyacı yoktu. Hastaların tanıları ile ebeveynlerin kaygı düzeyi arasında istatistiksel anlamlı ilişki tespit edilmedi ($p>0,05$).

Korelasyon analizinde sürekli kaygı puanı ile durumluluk kaygı puanı arasında istatistiksel anlamlı olarak pozitif korelasyon olduğu tespit edildi ($r=0,45$, $p=0,001$). Ebeveyn yaşı ile sürekli ve durumluluk kaygı puanı arasında korelasyon tespit edilmedi ($p>0,05$).

TARTIŞMA

Bu çalışmada; hastalar triaj alanında, Sağlık Bakanlığının Ayaktan Başvuran Hastalar için COVID-19 Vaka Sorgulama Kılavuzuna göre, olası COVID-19 vakası ya da olası vaka değil şeklinde ayrıldı. Olası vaka olarak değerlendirilen hastaların ebeveynlerinde hastalık şüphesinin dahi ebeveynlerdeki kaygı düzeyini artırdığı, annelerin babalara göre daha yüksek kaygı düzeyine sahip olduğu görüldü.

COVID-19'un klinik spektrumu pediatrik hastalarda değişkenlik göstermektedir ve yetişkin hastalara göre nispeten daha hafiftir. Hastalar çoğunlukla asemptomatiktir veya ateş, kuru öksürük, halsizlik, burun akıntısı ve burun tıkanıklığı gibi üst solunum semptomları gösterirken, bazı hastalarda karın ağrısı, bulantı-kusma ve ishal gibi gastrointestinal semptomlar da görülebilir. Klinik bulguları ve prognozları genellikle iyidir. Çoğu vakanın 1 ila 2 hafta içinde tamamen iyileştiği bildirilmiştir (11). Çalışmamızda da literatürdeki çalışmalara benzer şekilde tüm hastaların genel durumu iyi idi. Hiçbir hastada servis ya da yoğun bakım yatışı ihtiyacı gerekmedi, takibinde hep si komplikasyonsuz iyileşti.

Tüm dünyada COVID-19 pandemisi çeşitli tedbirler uygulanmasını zorunlu kıldı. Uluslararası sınırların kapatılması, seyahat yasakları, okulların kapatılması, sosyal ve fiziksel mesafe, karantina gibi tedbirler sosyalleşmenin azalmasına, insanların yaşama ve çalışma şeklindeki değişikliklere sebep oldu. Tüm bu tedbirlere pandeminin belirsizliği ve korkusu, hastalık ve ölüm oranlarının artması da eklenince toplumsal kaygı düzeyi belirgin derecede arttı. Çin'de yapılan çalışmalarda COVID-19 pandemisi sırasında halkın büyük bir ruh sağlığı yükü olduğu tespit edilmiş ve salgınların psikolojik sonuçlarının sürekli gözetimi, dünya çapında hazırlıklı olma çabalarının bir parçası olarak rutin hale gelmelidir sonuçlarına varılmıştır (5,7). Tayvan'da yapılan başka bir çalışmada ise COVID-19 pandemisi sırasında anksiyete oranlarının önleyici tedbirlerin artması ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır (12). İngiltere'de yapılmış olan karantinanın psikolojik etkisi ve nasıl azaltılacağı ile ilgili derlemede incelenen çalışmaların çoğunda, travma sonrası stres semptomları, kafa karışıklığı ve öfke gibi olumsuz psikolojik etkiler bildirmiş. Stresörler arasında daha uzun karantina süresi, enfeksiyon korkuları, hayal kırıklığı, can sıkıntısı, yetersiz tedarik, yetersiz bilgi, mali kayıp ve damgalanma olduğu görülmüş. Yetkililer, bireyleri gerekenden daha uzun süre karantinaya almamalı, karantina için net gerekçeler ve protokoller hakkında bilgi sağlamalı ve yeterli sarf malzemesinin sağlandığından emin olmalıdır sonucuna varılmış (13).

Bireylerin alışık olmadığı, ruhsal duruma uygun olmayan, hazır hissetmediği ve güvenliğini tehdit edici her durum kaygıya neden olabilmektedir (14). Durumluluk kaygısı, belli bir zamanda öznel gerginlik, evham duyguları ve otonom sinir sistemi uyarılması ile geçici ve kısa süreli bir duygusal durumdur ve kaygıya neden olan durum bittiğinde ya da ortadan kalktığında kaygı geçer. Sürekli kaygı ise; stres oluşturan durumun tehlikeli ya da tehdit edici bir durum olarak algılanması ve devamlılık kazanması olarak tanımlanır (10,15). Ebeveyn kaygısının birçok durumda çocukları da etkilediği bilinmektedir (16). Sosyal hayatta karşılaşılan ve strese neden olan bir dizi bilişsel duygu yetişkinlerdeki kaygı temelini alt yapısını oluştururken ebeveyn rolünün de üstlenilmesi bu durumun içselleşmesinde etkilidir (17). Ebeveyn kaygısı, ebeveynlerin alışılmış ve bilinen yaşam becerilerini tehlikeye atmaktadır (7). Kaygı halindeki ebeveynlerin anlama ve algılama perspektifleri daralabilmekte, kaygının bu özelliğinin patolojik boyutlara varması ise bu reaksiyonu daha derinleştirerek günlük yaşamı etkileyici boyutlar kazanmasına neden olabilmektedir. Bu durum ebeveynlik rollerinde aksaklıklar ya da değişiklikler yaşanması noktasında hayati önem taşımaktadır (18). Hiraoka D ve ark. (19) yaptıkları çalışmada pandemi döneminde ebeveynlik stresinde önemli bir artış olduğunu tespit etmiş ve yerel ve ulusal politikalar aracılığıyla, pandemi dönemindeki bu ebeveynlik stresinin hafifleyebileceği sonucuna varmıştır. Marchetti D ve ark.'ın (20) yaptığı çalışmada ise COVID-19 pandemisinin, ebeveynlerin duygusal yorgunluğunun artmasına sebep

olduğunu ve hem pandemi sırasında hem de sonrasında, ailelere yardım etmek için ulusal ekonomik müdahalelerin ötesinde, ebeveynler ve aileler için özel sosyal ve psikolojik destek programlarına duyulan ihtiyaç vurgulamaktadır. Bizim çalışmamızda da literatür ile uyumlu olarak COVID-19 olası vaka kabul edilen hastaların ebeveynlerinde anksiyete düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edildi. Bu ebeveynlerde COVID-19 hastalığı kanıtlanmamış olmasına rağmen yüksek kaygı düzeylerinin tespit edilmesi pandeminin aileler üzerinde ne denli stres ve korkuya sebep olduğunu göstermektedir.

Yapılan çalışmalar kadınlarda pandemi döneminde kaygı düzeyinin daha yüksek olduğunu göstermektedir (21,22). Pandemi dönemi öncesinde çocuk acil kliniğine başvuran hastaların ebeveyn kaygı düzeylerinin değerlendirildiği çalışmada benzer şekilde annelerin daha yüksek kaygıya sahip olduğu tespit edilmiş ve geleneksel olarak çocuk bakımı konusunda anneler daha büyük bir sorumluluk içinde olduğu için çocuğunun geleceği, güvensizlik, çocuğunun tedavi sırasındaki acıları ve ailesine karşı sorumluluk duygusu nedeniyle annelerin daha kaygılı olabileceği düşünülmüştür (23). Bizim çalışmamızda da benzer şekilde annelerin kaygı düzeyinin babalara göre daha yüksek olduğu tespit edildi. Bu da pandemi dönemindeki yüksek kaygı ile mücadelede ebeveynler ve özellikle anneler için sosyal ve psikolojik destek programlarına ne denli ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

SONUÇ

Çalışmamız COVID-19 pandemisinin ebeveyn anksiyetesini artırdığı gerçeğini destekler nitelikte idi. Çocuklar ve ebeveynler üzerindeki ruh sağlığı etkilerinin aylarca veya yıllarca devam etmesi beklenen bu pandemi devam ederken, bunun gibi anket çalışmalarının ailelerin kaygılarını erken tespit etmek onları daha iyi anlayarak destek olabilmek açısından çok değerlidir. Ayrıca ailelerin ihtiyaçlarını karşılamak ve sağlık hizmetleri veya diğer sosyal hizmetler aracılığıyla erken müdahale desteğine ihtiyaç duyan ebeveynleri belirlemek için de yararlı olabileceği düşünülmektedir. İleride yapılacak daha geniş kapsamlı çok merkezli araştırmalar, pandeminin hem ruh sağlığı hem de aile sağlığı üzerindeki potansiyel etkilerini daha iyi anlamak ve anksiyetenin aile ilişkilerini zaman içinde nasıl etkileyebileceğini incelemek açısından gereklidir.

ETİK BEYANLAR

Etik Kurul Onayı: Çalışma için Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır (Tarih: 27.05.2020, Karar No: 2020-9/7).

Aydınlatılmış Onam: Bu çalışmaya katılan hasta(lar)dan yazılı onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirme Süreci: Harici çift kör hakem değerlendirilmiştir.

Çıkar Çatışması Durumu: Yazarlar bu çalışmada herhangi bir çıkarıya dayalı ilişki olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışmada finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Yazar Katkıları: Yazarların tümü; makalenin tasarımına, yürütülmesine, analizine katıldığını ve son sürümünü onayladıklarını beyan etmişlerdir.

KAYNAKLAR:

- Li Q, Guan X, Wu P, et al. Early transmission dynamics in wuhan, china, of novel coronavirus-infected pneumonia. *N Engl J Med.* 2020;382(13):1199-207.
- Singhal T. A review of coronavirus disease-2019 (COVID-19). *Indian J Pediatr.* 2020;87(4):281-6.
- Organization WH. Strategic Preparedness, Readiness and Response Plan to END THE GLOBAL COVID-19 EMERGENCY IN 2022;March 2022
- Huang Y, Zhao N. Generalized anxiety disorder, depressive symptoms and sleep quality during COVID-19 outbreak in China:a web-based cross-sectional survey. *Psychiatry Res.* 2020;288:112954.
- Wang C, Pan R, Wan X, et al. Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease (COVID-19) epidemic among the general population in China. *Int J Environ Res Public Health.* 2020;17(5):1729.
- Michopoulos I, Douzenis A, Kalkavoura C, et al. Hospital anxiety and depression scale (HADS):validation in a Greek general hospital sample. *Ann Gen Psychiatry.* 2008;(7):4.
- Wong C-K, Chen Y-M, Yen C-F. Associations of parental bonding and adolescent internet addiction symptoms with depression and anxiety in parents of adolescents with attention deficit/hyperactivity disorder. *Arch Clin Psychiatry.* 2019;46(2):40-3.
- Brown SM, Doom JR, Lechuga-Peña S, Watamura SE, Koppels T. Stress and parenting during the global COVID-19 pandemic. *Child Abuse Negl.* 2020;110(Pt 2):104699.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Ayaktan Başvuran Hastalar için Olası COVID-19 Vaka Sorgulama Kılavuzu, 04.2020, https://ohsad.org/wp-content/uploads/2020/04/COVID19-VAKA-SORGULAMA-KILAVUZU-A4_1.pdf
- Spielberger CD. State-Trait anxiety inventory. *The Corsini encyclopedia of psychology.* 2010:1.
- Korkmaz MF, Türe E, Dorum BA, Kılıç ZB. The epidemiological and clinical characteristics of 81 children with COVID-19 in a pandemic hospital in Turkey:an observational cohort study. *J Korean Med Sci.* 2020;35(25):e236.
- Wong LP, Hung C-C, Alias H, Lee TS-H. Anxiety symptoms and preventive measures during the COVID-19 outbreak in Taiwan. *BMC Psychiatry.* 2020;20(1):376.
- Brooks SK, Webster RK, Smith LE, et al. The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *The Lancet.* 2020;395(10227):912-20.
- Weems CF. Childhood anxiety disorders: An overview of recent guides for professionals and parents. *J Clin Child Adolesc Psychol.* 2005;34(4):772-8.
- Julian LJ. Measures of anxiety: State-Trait Anxiety Inventory (STAI), Beck Anxiety Inventory (BAI), and Hospital Anxiety and Depression Scale-Anxiety (HADS-A). *Arthritis Care Res (Hoboken).* 2011;63(11):467-72.
- Clarke K, Cooper P, Creswell C. The parental overprotection scale: Associations with child and parental anxiety. *J Affect Disord.* 2013;151(2):618-24.
- Arshadi Bostanabad M, NamdarArshatnab H, Balila M, Asghari Jafarabadi M, Ravanbakhsh K. Effect of family-centered intervention in neonatal intensive care unit on anxiety of parents. *Int J Pediatr.* 2017;5(6):5101-11.
- Akşit S. Çocuğun yoğun bakım ünitesine kabulünde annelere uygulanan hemşirelik bakımının annelerin anksiyete düzeyine etkisi. *C. Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Derg* 2001;5(2):25-36.
- Hiraoka D, Tomoda A. The relationship between parenting stress and school closures due to the COVID-19 pandemic. *Psychiatry Clin Neurosci.* 2020;74(9):497-8.
- Marchetti D, Fontanesi L, Mazza C, Di Giandomenico S, Roma P, Verrocchio MC. Parenting-related exhaustion during the Italian COVID-19 lockdown. *J Pediatr Psychol.* 2020;45(10):1114-23.
- Saddik B, Hussein A, Albanna A, et al. Assessing the influence of parental anxiety on childhood anxiety during the COVID-19 pandemic in the United Arab Emirates. *medRxiv.* 2020.06.11.20128371
- Tee ML, Tee CA, Anlacan JP et al. Psychological impact of COVID-19 pandemic in the Philippines. *J Affect Disord.* 2020;277:379-91.
- Esra T, Kiliç AO, Necati U, Yazar A, Fatih A. Parental anxiety levels of patients admitted to pediatric emergency clinic due to febrile convulsion. *J Contemp Med.* 2020;10(2):220-3.